Document Accreditatie Vervolgopleiding Contextuele Hulpverlening LOL OICS

Opleidingsdoelen

De 16 maanden durende vervolgopleiding contextuele hulpverlening door Leren Over Leven Opleidingsinstituut Contextuele Studies is een post HBO opleiding die tot doel heeft om studenten met basiskennis van het contextuele gedachtegoed op te leiden tot hulpverleners die het gedachtegoed kunnen toepassen binnen op behandeling gerichte hulpverleningsrelaties.
Het contextuele gedachtegoed zoals oorspronkelijk beschreven door de Hongaars-Amerikaanse psychiater Ivan Boszormenyi-Nagy en verder uitgewerkt en toegepast door vele therapeuten, stelt de relationele ethiek binnen relaties centraal in haar werkwijze. Loyaliteit, meerzijdige partijdigheid, rechtvaardigheid en dialoog zijn termen waarmee aspecten van deze relationele ethiek worden beschreven.

In de vervolgopleiding contextuele hulpverlening maken hulpverleners zich de theoretische uitgangspunten van deze methodiek meer verdiepend eigen. Relationeel-ethische thema's als legaat, delegaat, parentificatie, intrinsiek relationeel tribunaal, direct address, exoneratie en dialoog worden uitgediept. Ontwikkelingen binnen het contextuele denken, kritiek op het contextuele denken en overeenkomsten en verschillen met andere therapeutische stromingen hebben tevens plek binnen deze vervolgopleiding.
In de ontwikkeling van vaardigheden en attitude is er aandacht voor aspecten van de hulpverlener-cliëntrelatie die van belang zijn wanneer de student vorm leert geven aan meer langdurige en op behandeling gerichte hulpverlening, zoals de therapeutische relatie, trauma, mentaliseren, het stres systeem en de werking van het brein, overdracht en tegenoverdracht, keuze en timing van interventies, bewaren van de meerzijdig partijdige houding, betrekken van het netwerk bij de hulpverlening en de afsluiting van contacten.
Studenten leren tevens de vaardigheden om vanuit de contextuele methodiek zelfstandig en in samenwerking met vakgenoten de verschillende fasen in het hulpverleningsproces te hanteren: intake, hulpvraagverkenning, taxatie en hypothesevorming, probleemformulering, vaststelling behandelovereenkomst, uitvoering behandeling, eventuele verwijzing en afsluiting. Voor de verschillende fasen in het proces leren zij de uitgangspunten van de contextuele benadering te hanteren en de relationele ethiek als hefboom voor verandering te gebruiken. In het bijzonder is er aandacht voor een taxatie in de vier dimensies (feiten, psychologie, interacties en relationele ethiek) bij de keuze voor de aard en timing van interventies.
Studenten leren tenslotte in deze 16 maanden durende opleiding om vanuit deze contextuele theorie meer zicht te ontwikkelen op zichzelf als persoon en als professional binnen behandelrelaties, waardoor verdere professionele groei bevorderd wordt.

Aan het eind van de 16 maanden durende opleiding:

- Heeft de student uitgediepte kennis van de contextuele begrippen en de ontwikkelingen binnen het contextuele denken.
- Kan de student zich op een kritische wijze verhouden tot het contextuele gedachtegoed
- Is de student in staat om het contextuele gedachtegoed te positioneren tussen andere hulpverleningsmethoden en in staat samen te werken met professionals die werkzaam zijn op basis van andere theoretische modellen.
- Is de student in staat om het contextueel denken te verbinden met de meest recente wetenschappelijke inzichten op het gebied van de systeemtheorie, pedagogiek, (ontwikkelings)psychologie, antropologie en filosofie.
- Kan de student het contextuele gedachtegoed toepassen binnen het eigen werkgebied, met inachtneming van de daarbinnen geldende regels en protocollen.
- Kan de student zowel zelfstandig als in samenwerking met vakgenoten op basis van het contextuele gedachtegoed de verschillende fasen van het behandelproces hanteren: intake,

hulpvraagverkenning, taxatie en hypothesevorming, probleemformulering, vaststelling behandelovereenkomst, uitvoering behandeling, eventuele verwijzing en afsluiting.
- Is de student in staat om op basis van het voorgaande passende interventies in te zetten, deze te timen en deze naar zowel cliënten als vakgenoten te onderbouwen en te verantwoorden.
- Is de student in staat om de meerzijdige partijdigheid in een op behandeling gericht hulpverleningsproces zowel als grondhouding als in de vorm van een interventie in te zetten.
- Is de student in staat om verbindend te werken en de dialoog tussen de betrokken leden van het systeem te bevorderen.
- Is de student in staat om overdracht en tegenoverdracht binnen de behandelrelatie tussen therapeut en cliënt te herkennen en vanuit een contextueel perspectief te hanteren.
- Heeft de student zicht op de relationeel ethische aspecten binnen de persoonlijke context en de doorwerking ervan op zijn / haar professioneel handelen, meer specifiek binnen op behandeling gerichte hulpverleningsrelaties
- Is de student in staat om een bijdrage te leveren aan zowel de ontwikkeling van het contextuele gedachtegoed als de professionalisering van zijn / haar vakgenoten en organisatie.

Toelatingscriteria

Voor de vervolgopleiding contextuele hulpverlening worden onderstaande opleidingscriteria geformuleerd:

1. Een diploma hoger beroepsonderwijs of universiteit binnen de menswetenschappen
2. Een contextuele basisopleiding omvattend tenminste 180 uren kennis en vaardigheden van het contextuele gedachtegoed
3. Werkzaam voor tenminste 312 uur per jaar met het mandaat van een behandelaar, welke relevante casuïstiek voor de opleiding oplevert
4. Meer dan twee jaar werkzaam in een setting zoals vermeld onder 3.

Groepsgrootte, contacturen en studiebelasting

De maximale grootte van een lesgroep bedraagt 16 personen.

Het lesprogramma van de tweejarige vervolgopleiding is verdeeld over 33 opleidingsdagen van waarvan 13 dagen van 6 uur en 20 dagdelen van 3 uur (138 contacturen)
Theorie en vaardigheden staan centraal gedurende 13 methodiekdagen. Persoonlijke ontwikkeling en reflectie op het professionele handelen komen specifiek aan de orde in de 8 dagdelen supervisie. Leertherapie neemt 12 dagdelen in beslag.

Contacturen en studiebelasting:
Theorie en vaardigheden:
78 contacturen, 110 zelfstudie-uren (literatuurstudie, inbreng casuïstiek) en 60 uren voorbereiding examen. Totaal 248 SBU.
Supervisie:
24 contacturen, 36 zelfstudie-uren (4,5 per zitting: audio-opname van sessie met cliënt(en) en analyse ter voorbereiding op inbreng casuïstiek, verslaglegging/reflectie). Totaal 60 SBU.
Leertherapie:
36 contacturen, 36 zelfstudie-uren (3 per zitting, verslaglegging en voorbereiding inbreng)
Totaal 72 uur.
Totale studiebelasting over 16 maanden:
380 SBU, waarvan 138 contacturen.

Toetsing

De opleiding wordt met een paper en een eindgesprek afgesloten. In de paper en het eindgesprek wordt theoretische kennis en professionele toepassing daarvan getoetst.
De opleiding werkt-naast bovenstaande toetsing aan het gedurende de opleiding opbouwen van een portfolio door de student waarin verschillende opdrachten zijn verwerkt. Door middel van dit portfolio maakt de student inzichtelijk op welke wijze hij / zij het behandelproces vanuit het contextuele gedachtegoed hanteert en hierop reflecteert. Verbata, geluidsfragmenten en/of videobeelden maken deel uit van dit portfolio.

Specifieke relevantie domein jeugdzorgprofessional

Hulpverlening, begeleiding en therapie op basis van het contextuele gedachtegoed kent toepassingen op een breed terrein. Binnen de zorg in de velden van geestelijke gezondheidszorg, relatietherapie, verslavingszorg, algemeen maatschappelijk werk, gehandicaptenzorg en jeugdzorg. Maar er zijn ook toepassingen binnen de velden van het onderwijs, pastoraat, management en mediation.
Hierbinnen neemt de jeugdzorg een bijzondere plaats in dit geheel in. Belangrijke concepten vanuit het contextuele denken als loyaliteit, de onverbrekelijke band tussen ouders en kinderen, het gevende kind, constructief recht en destructief recht, parentificatie, dialoog, hulpbronnen, legaten en delegaten zijn voortdurend aan de orde wanneer professionals werken met kinderen, jongeren, hun ouders, familie, pleegouders en residentiële voorzieningen. Het is dan ook niet voor niets dat de verschillende opleidingen contextuele hulpverlening veelal voor de helft of meer zijn gevuld met hulpverleners die werkzaam zijn in de velden jeugdhulp, jeugdbescherming en geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en jeugdigen.
Kennis van de relationele ethiek van relaties, onder meer uitgewerkt in bovengenoemde concepten geeft de jeugdzorgprofessional allereerst taal om te beschrijven wat er speelt in relaties tussen ouders en kinderen en binnen families als geheel. De nadruk die de theorie legt op erkenning van onrecht en verdienste en de houding van meerzijdige partijdigheid helpt de jeugdzorgprofessional zowel het leed en de onmacht als de kracht en inzet van alle betrokkenen te zien. Naast houdingsaspecten levert het contextuele gedachtegoed ook interventiemogelijkheden om de verstoorde dialoog weer op gang te brengen. Het belang dat zij hecht aan het gebruik maken van hulpbronnen zet de hulpverlener aan om telkens weer op zoek te gaan naar ongeziene mogelijkheden van de cliënt, maar ook van die van de familie en het (professionele) netwerk.
Daar waar het gaat om opvoedingsproblematiek, zorgen om de veiligheid en ontwikkeling van kinderen, complexe scheidingssituaties, nieuwe gezinsvorming, huiselijk geweld en uithuisplaatsing, zaken waar het in de jeugdzorg- en bescherming vaak om draait, biedt de vervolgopleiding de jeugdzorgprofessional een kader van kijken, zich verhouden, interveniëren en relationeel ethisch verantwoord handelen.
De nadruk in de vervolgopleiding ligt daarbij op het zelfstandig in samenwerking met vakgenoten uitvoering kunnen geven aan behandeltrajecten in de jeugdzorg. Behandeltrajecten onderscheiden zich van andere trajecten niet alleen in doelstelling - veelal gericht op verandering of tenminste voorkoming van verergering van de problematiek - , maar ook in complexiteit, intensiteit, duur, mate en ernst van de problematiek, noodzaak van motivering, karakter van de beslissingen die genomen moeten worden en aard en hoeveelheid van de professionals waar mee samen gewerkt wordt.

Programma

De opleiding kent 33 opleidingsdagen, onderverdeeld in 13 methodiekdagen, 8 dagdelen supervisie, en 12 dagdelen leertherapie.

Gedurende het eerste blok wordt uitvoerig stilgestaan bij het creëren van een behandelrelatie tussen cliënt en hulpverlener. Het belang van het opbouwen van een veilige relatie, het hanteren van de dimensies van afstand en nabijheid en het rekening houden met het netwerk van loyaliteiten dat de cliënt meedraagt in de behandelrelatie komen aan bod. Het mandaat van de organisatie waarin de hulpverlener werkzaam is en de bredere maatschappelijke context waarin de behandeling plaatsvindt krijgen hierbij tevens aandacht.
Vanuit de contextuele methodiek worden vervolgens de verschillende fasen van het behandelproces doorlopen. De taxatie in de vier dimensies, het genogram, verkenning van destructief recht, constructief recht en de aanwezigheid van hulpbronnen zijn centrale thema's gedurende de eerste fasen van behandeling. Moratorium, timing, inzetten op actie, zoeken naar hulpbronnen, versterken van het netwerk en vergroting van zelfvalidatie en afbakening zijn centrale thema's gedurende latere fasen van de behandeling.
Studenten worden vertrouwd gemaakt met de herkenning en het bewerken van overdracht en tegenoverdracht in de behandelrelatie.
Verdieping van kennis van het functioneren van gezinnen komt vervolgens aan bod. De student krijgt hierin theoretische kennis en vaardigheden vanuit de verschillende systemische en cybernetische benaderingen aangereikt in aanvulling op de interventiemogelijkheden vanuit de contextuele benadering.
Tenslotte wordt de focus gelegd op het dialogisch proces tussen de cliënt en hulpverlener, met aandacht voor zelfonthulling en metacommunicatie van de zijde van de behandelaar alsmede op het dialogisch proces tussen de cliënten en / of de cliënt en zijn of haar netwerk, met aandacht voor communicatieprincipes, direct address en processen van zelfvalidering en afbakening.

In het tweede blok wordt verdiepend ingegaan op de processen die binnen de partnerrelatie en binnen gezinsrelaties spelen. Nadat in het eerste blok werd stilgestaan bij de communicatieprocessen binnen een gezin en de beïnvloeding daarvan, komt in dit tweede blok de meer onzichtbare dynamiek van gezinsrelaties aan bod. De kracht van legaten en delegaten, de doorwerking van onrecht uit het verleden, loyaliteiten binnen de grootfamilie en het grootboek van verdiensten.
Het interventiearsenaal van de contextueel hulpverlener wordt uitgebreid: het stellen van verbindende vragen, het verkennen en aanboren van hulpbronnen voor de gezinsleden, het op gang brengen van de dialoog en het werken aan ontschuldiging komen aan de orde. Het oefenen met de meerzijdige partijdige basishouding is hierbij een onmisbaar aspect voor de contexteel hulpverlener. Ruimte is er ook voor de dialogische en narratieve benaderingen binnen de hulpverlening met hun aandacht voor de therapeutische houding van 'niet-weten', het vertrouwen op aanwezige krachten en het kunnen laten bestaan van meerdere verhalen over de werkelijkheid.
Speciaal wordt stilgestaan bij de plek van het kind / de jeugdige in de gesprekken die met het gezin als geheel worden gevoerd. Met name ten aanzien van hun positie in de gewijzigde context van families (denk aan samengestelde gezinnen, donor-ouderschap, draagmoederschap en afkomstvragen).
Ten aanzien van de partnerrelatie komt het thema seksualiteit aan de orde. Tevens is er aandacht voor de aanwezigheid van complexe rouw, ernstige psychische of psychiatrische aandoeningen (verslaving, angst-en stemmingsstoornissen, persoonlijkheidsproblematiek) bij één of meer gezinsleden, de invloed hiervan op het functioneren van de andere gezinsleden en de wijze van werken hiermee binnen een op behandeling gerichte contextuele begeleiding.
Tenslotte wordt parallel aan de afronding van de opleiding, aandacht besteed aan het op een methodisch juiste wijze afronden van een behandeltraject.
Gedurende de eerste 10 maanden van de opleiding gaat de student in supervisie. Deze vindt plaats in kleine groepen van maximaal vier personen en wordt begeleid door een supervisor. Er wordt gewerkt met door de LVSC erkende supervisoren.

Voor de uitvoering van deze supervisie geldt de algemene omschrijving zoals gegeven door Siegers (Handboek Supervisie, 2002): *Supervisie is een didactische methodiek gericht op het (beter) leren uitvoeren van geprofessionaliseerd dienstverlenend werk, waarin het doelgericht hanteren van de relatie een belangrijke rol speelt.*
Inhoudelijk kiest de opleiding daarbij voor een combinatie van een methodegerichte supervisie (gericht op het zich eigen maken van het methodisch handelen op basis van het contextuele gedachtegoed, waarbij de supervisor deskundige is op het terrein van de inhoud) en een leergerichte supervisie (gericht op de persoonlijke leervragen van de supervisant met betrekking tot het professioneel functioneren en het aanleren van systematische reflectie, waarbij de supervisor deskundige is op het terrein van leren). Van de supervisanten wordt verwacht dat zij gedurende het supervisietraject minimaal drie keer een audio opname van een cliënt-gesprek inbrengen, waarin de contextuele interventies worden geanalyseerd.

Een belangrijk opleidingsonderdeel is de leertherapie, deze loopt vanaf de 5e opleidingsdag met het programma mee. Deze vindt plaats in groepen van maximaal acht personen en wordt begeleid door een leertherapeut. Belangrijkste reden om leertherapie op te nemen in de opleiding is dat de behandelaar in wording het inzicht in de eigen ontwikkeling en persoonlijkheid, voor zover dit gerelateerd is aan de (toekomstige) beroepsrol, vergroot. De verwachting is dat de behandelaar door deze kennis en ervaring leert om persoonlijke problemen en conflicten beter te hanteren en minder een rol te laten spelen in de professionele relatie met de cliënt, alsmede meer keuzemogelijkheden voor het professionele handelen leert ontwikkelen.
Een belangrijk nevendoel is dat de behandelaar in opleiding oefening opdoet in het ervaren van de rol van cliënt en zo meer oog ontwikkelt voor de positie en de beleving van de cliënt in diens rol als hulpvrager.
Een ander belangrijk nevendoel is dat de behandelaar in opleiding leert van de interventies die de leertherapeut doet, doordat hij / zij zowel deelachtig wordt gemaakt van de overwegingen van de leertherapeut bij diens handelen als de uitwerking van interventie in de rol van cliënt ervaart.

Gebruikte literatuur

Ausloos, G. (1999). *De competentie van families. Tijd, chaos, proces*. Antwerpen / Apeldoorn: Garant

Bakker, M. (2006). De focus op psychopathologie. Een visie op psychopathologie, de eigen verantwoordelijkheid van de cliënt en diens context vanuit het contextuele perspectief. *Vakblad voor Contextuele Hulpverlening, 11*, 7-10.

Boszormenyi-Nagy, I., & Krasner, B.R. (1994). *Tussen geven en nemen. Over contextuele therapie*. Haarlem: De Toorts.

Boszormenyi-Nagy, I. (2000). *Grondbeginselen van de contextuele benadering*. Haarlem: De Toorts

Bruin, T. de, (1998). *Adam, waar ben je? De betekenis van het mensbeeld in de joodse traditie en in de psychotherapie.* Zoetermeer: Boekencentrum BV.

Dillen, A. (2001). Vergeving of 'exoneratie'? Kritische kanttekeningen vanuit en bij de theorie van Ivan Boszormenyi-Nagy. *Tijdschrift voor theologie , 41*, 61-84

Dillen, A. (2002). Nagy onder vuur genomen: uitdagingen voor een goed begrip van het contextuele denken en handelen. *Nieuwsbrief Vereniging van Contextueel Werkers, 7*, (3), 20-25.

Delft, F. van, (2015). *Overdracht en tegenoverdracht. Een therapeutisch fenomeen vertaald naar alledaagse psychosociale begeleiding.* Amsterdam: Boom Uitgevers.

Hermkens, L. (z.j.). *Direct address. Direct aanspreken*. Niet gepubliceerd**.**

Klaveren, W. (2018). *Geweest is ook een vorm van zijn. Een onderzoek naar Ethische Verbeelding toegepast in het domein van Rouw en Verlies.* Niet gepubliceerde masterthesis voor de Master Contextuele Hulpverlening aan het Instituut Contextuele Benadering te Ede

Krasner, B. (1999). *Van monoloog naar dialoog*. Lezing van Barbara Krasner ter gelegenheid van de conferentie van Leren over Leven te Antwerpen in september 1999. Niet gepubliceerd.

Le Fevere de Ten Hove, M. (2008). *Korte therapie: handleiding bij het 'Brugse model' voor psychotherapie met een toepassing op kinderen en jongeren'.* Antwerpen: Garant.

Michielsen, M. (2008). *Zelfonthulling van de therapeut*. Lezing voor de studiedag van de Nederlands-Vlaamse Associatie voor Gestalttherapie op 12 oktober 2000. Niet gepubliceerd.

Michielsen, M., Mulligen, W. van & Hermkens, L. (Eds.). (1998). *Leren over leven in loyaliteit. Over contextuele hulpverlening.* Leuven/Leusden: Acco.

Nicolaï, N. (2016). *Emotieregulatie als basis van het menselijk bestaan.* Bohn Stafleu van Loghum

Onderwaater, A. (2003). Klem zitten tussen horizontale en verticale loyaliteiten. Een bedreiging binnen de partnerrelatie. *Systeemtherapie, 15* (2), 86-102.

Reijmers, E. (1997). Systeemtheorie en psychopathologie. *Systeemtherapie, 11*, 214-232.

Riemslagh, M. (2012). *Constructieve counseling? Destructief recht in de professionele gespreksvoering* Leuven: Acco

Riemslagh, M. (2018). *Jezelf ontstressen in minder dan 5 minuten. Leer het ABC van ontstressen.* Live The Connection Publishing

Rober, P. (2012). *Gezinstherapie in praktijk. Over ontmoeting, proces en context*. Leuven / Den Haag: Acco.

Rober, P. (2017). *Samen in gezinstherapie. Over afstemming en dialoog in de gezinstherapeutische praktijk.* Kalmthout: Pelckmans Pro

Rober, P. (1998). Een veilige therapeutische cultuur voor kinderen in gezinstherapie. *Systeemtherapie, 10* (3), 136- 153.

Rober, P. (2004). Kindertekeningen in de gezinstherapeutische sessie; een dialogische benadering. *Systeemtherapie, 16* (4), 184-196.

Savenije, A., Lawick, M.J. van, Reijmers, E.T.M. (red.). (2009). *Handboek Systeemtherapie.* Utrecht: De Tijdstroom.

Tilmans-Ostyn, E. (1990). Het creëren van therapeutische ruimte bij de analyse van de hulpvraag. In: *Tijdschrift voor Kinder en Jeugdpsychotherapie, 16* (4), 203-221.

Tilmans-Ostyn, E. (1996). *Gezinstherapie en de transgenerationle overdracht van trauma's.*

Tjin A Djie, K., Zwaan, I. (2007). *Beschermjassen, transculturele hulp aan families*. Assen: van Gorcum

Trüb, H. (1962). *Heilung aus der Begegnung* (2e druk). Stuttgart: Ernst Klett Verlag.

Verhaeghe, P. (2005) De essentie van psychotherapie vanuit psychoanalytisch perspectief. In: *Tijdschrift klinische psychologie 35* (2).